

Small Faces

En välspelad engelsk film om hur våldet får grepp om tillvaron när ungdomars kreativitet inte får utlopp.

Åldersrekommendation: Högstadiet

En filmhandledning av Joakim Ryckert

Small Faces är en skotsk film om att växa upp med gängbråk och ungdomsbrottslighet i 1960-talets Glasgow. Men det är också en film om svek, om att hitta sig själv och om att upptäcka och förstå världen genom eget konstnärligt skapande.

Som grund för berättelsen har de båda bröderna Gillies (manus/regi) och Billy MacKinnon (manus/producent) använt erfarenheter från de egna uppväxtåren.

Även om ungdomarna i de slitna, typiskt brittiska arbetarstadsdelarna på ytan inte verkar ha mycket gemensamt med det hippa swinging London eller studentrevolternas Paris så är vitaliteten och rastlösheten densamma. Och för vissa blir gänget platsen där man lever ut all uppdämd energi och kan få bekräftelse på att man är någon.

Filmens handling

Genom Lex, ca 13 år och den yngste av tre bröder, följer vi några omskakande veckor i slutet av 60-talet. Bröderna bor med sin ensamstående mamma Lorna. Men de är inte någon utslagen problemfamilj. Lorna jobbar, sjunger, umgås med vänner och bryr sig verkligen om sina pojkar. Däremot är det inte alltid så lätt att veta exakt vad de håller på med.

Vad äldsta brorsan Alan gör vet hon dock. Genom sitt målande har han hittat en väg till uppskattning och till drömmen om ett annat liv.

Med mellanbrodern Bobby verkar det knepigare. Han har inte någon

Ett av gängen i den välgjorda och snyggt fotograferade "Small faces" en film om att ungdomsvåld inte är något nytt under solen och inte heller mekanismerna bakom.

särskild talang, så han kämpar ständigt för att bli sedd. Gänget blir hans bekräftelse och våldet ett sätt att visa att han finns till.

Lillebror Lex står någonstans mittemellan sina bröder. Han vill också hålla på med konst, men är osäker på sin förmåga. Redan under förtexterna får vi en klar bild av hans problem. Någon (Lex visar det sig) sitter och tecknar en karta över Glasgow, men istället för turistsevärdheter är det olika viktiga händelser i gängens uppgörelser som tecknas in. Lex lockas alltså också av hur lätt det är "bli någon" genom gängets uppskattning. Samtidigt är han inte dummare än att han ser att Bobbys position inte baseras på vem han är, utan på vad han är beredd att göra för gänget. Gänget ger en alltså en identitet, men tvingar en samtidigt ge upp möjligheten att utveckla andra sidor hos en själv.

Lex är dock betydligt mera trygg i sig själv än sin äldre bror. Ändå är det delvis hans osäkerhet över vem han är, och vill bli, som utlöser den kommande katastrofen. För gängen är beroende av att definiera sig och omvärlden i ett vän-fiende-perspektiv.

Har man möjlighet kan man titta på olika filmers öppningsbilder och

se hur effektivt man ofta lyckas antyda filmens huvudteman och konflikter redan från start.

Gänget

Gängkonflikten tar sin början när Lex av misstag vådaskjuter det rivaliserande gänget Tongs ledare, Malky Johnson. Den vilande aggressionen trappas snart upp till fullt krig. Lex känner sig förvirrad och skyldig och försöker mäkla fred men hamnar istället med dubbla förtroenden. När han och Fabio misshandlas av det egna gänget förräder Lex ledaren Charlie Sloan. Men Malky har inte glömt Lex del i det hela och istället för att ge sig på Sloan knivskar Tongs Lex bror Bobby till döds. Lex världsbild faller samman och han svär på att hämnas. Men istället är det Malkys brorson, den i grunden fredlige Garbles, som utför hämnden. Gängkonflikten rinner ut i sanden och Lex kan äntligen gå vidare med sitt liv.

Våldet i filmen startar med misstag och olyckshändelser. Men det ena ger det andra och till sist har ingen kontroll över skeendet. Diskutera gärna hur en sådan skildring av våldets uppkomst skiljer sig från t ex actionfilmer, där ondskan ofta emanerar från en enskild

skurks störda planer. Vilket sätt att beskriva konflikter stämmer bäst med sådant ni själva upplevt? Vad vinner, alternativt förlorar, man med de två olika sätten att berätta?

I Lex egna ögon blir det han som bär skulden, och han utser sig själv till både syndabock och rättsskipare. Men varför gör han det? Att det går som det går är ju knappast bara hans fel. För hur mycket kan vi hållas skyldiga till vad våra handlingar sätter igång hos andra? Och vad hade Lex kunnat göra annorlunda för att hindra förloppet? Diskutera kanske också vad vi som enskilda människor kan göra för att vända ett felaktigt eller ont förlopp. Fundera också på scenen där Lex straffas av sin lärare. Vad gör han? Vad händer sedan? Hur ska vi se på bilden av våldet i skolan i förhållande till gängvåldet?

Antingen är du med oss, eller mot oss, lyder gängets lag. Dock finns det utrymme för några personer att stå utanför gängen, utan att de blir trakasserade. Främst då Alan och tjejen Joanne. Vad finns det som förenar dem, och vad skiljer dem åt? Varför lämnas inte Alans kompis Fabio, också han konstintresserad, i fred? Fundera på hur "manligt" och "kvinnligt" definieras i förhållande till våldet. Vilka är det t.ex. som inleder misshandeln av Fabio?

Att bli sedd

Behovet att bli någon, att bli sedd, är också ett tema i filmen. Fundera t ex på bråket mellan Alan och Bobby om vem som var den döde faderns favorit. Alan, som tydligen var den som fadern favoriserade, kan i efterhand anklaga honom för att han orättvist särbehandlade sönerna. Men hur reagerar Bobby? Varför försöker han idealisera sin bild av faderns svek och hur barndomen faktiskt var?

Även den på ytan självsäkre och arrogante gängledaren Charlie Sloan verkar ha ett stort behov av att bli sedd. Diskutera t ex scenen där gänget bryter sig in i stadens konstmuseum. I början tror man att det är ett regelrätt inbrott, men meningen visar sig vara att Alan skall måla in Sloans porträtt på en av samlingarnas tavlor. Vad driver Sloan till att göra en så riskabel sak? Fundera på om man kan jämföra med dagens graffitimålare och vad deras "tags" betyder för dem.

Annars är ju Sloan verbal, välklädd och helt klart intelligent. Förmågor som borde kunna få honom att bli uppskattad ute i samhället. Vad finns det, eller vad saknas i hans tillvaro som hindrar honom? Nu är ju Storbritannien ett ganska "slutet" samhälle med sitt speciella skolsystem osv, men hur ser det ut här i Sverige? Från vilka samhällsklasser kommer t ex den övervägande delen av de högskolestuderande? Har något ändrats under de 25-30 år som gått sedan filmens verklighet utspelar sig? Och vilka är det egentligen som blir "sedda" i ett större, samhällsligt, perspektiv? Och hur är det för Lex som inte ens minns sin far? Vem blir han sedd av? Tjejen Joanne är både självständig och uppriktig. Hon känner till mer om gängbråken och de dolda sidorna hos Malky och Sloan än någon annan. Hon är den som bäst ser Lex, och hon är egentligen den enda som försöker få honom att förstå att han inte ensam bär skulden till det inträffade. Ändå vägrar Lex att lyssna på henne. Vad är det som hindrar honom?

Våldets lockelse

Både Malky, Sloan och Bobby har "dolda" sidor. De vaknar skräckslagen ur sina mardrömmar och deras enda sätt att hålla skräcken och rädslan under kontroll verkar vara att på olika sätt utöva våld. Men vad är det i våldet som är så lockande? Jämför med Alan som behandlar sina inre upplevelser av det skräckinjagande och våldsamma genom att ge dem en konstnärlig form. På det sättet kan han medvetet gå nära och undersöka det som skrämmer, utan att behöva hålla sig aktivt analyserande av hur det skrämmande är beskaffat, och av hur han reagerar på det. Man kanske skulle kunna säga att han omvandlar utlevelse till inlevelse. Diskutera om det konstnärliga omskapandet av rädslan kan vara ett sätt att få utlopp för våldsamma impulser. Finns det kanske också andra sätt att hantera den fysiska utlevelsen på?

Berättarspråk

Small Faces är berättad i en realistisk form, men med vissa mer stiliserade och symboliskt laddade avsnitt. Tänk t ex på första gången gänget Tong's område "tongland" presenteras. Lex blir skjutsad dit av Sloan och en av

hans underhuggare. Tillsammans ömsom hotar ömsom driver de med Lex. Försök minnas hur området såg ut och fundera på hur landskapet förhåller sig till det mentala tillstånd som Malky berättar om för Lex.

Ett annat avsnitt är den serie av slowmotionbilder med sakral musik som visar olika sorters lidande efter Bobbys död. Vad är det för bilder som visas och hur får vi dem att hänga ihop? Varför har man valt att visa Lex lidande och sorg på det viset? Hur hade upplevelsen av Lex sorg ändrats om man t ex endast visat honom ledsen, utan detta sammanhang av bilder?

Både i inledningen av filmen och i slutet hör vi Lex berättarröst på ljudbandet. I slutet berättar Lex om hur det gick för resten av familjen, att mamma Lorna drömde om att Bobby levde, att farbror Andrew som ende skotte emigrerade tillbaka till Skottland från USA och att Alan gick på konstskola. Men han berättar inget mer om sig själv än att han "drömde en mardröm om att jag var en man, men när jag vaknade var jag fortfarande en pojke". Hur skall vi förstå Lex slutord? Rösten låter lättad, och det är klart att mardrömmens opåverkbara förlopp skrämmer. Hur kan man ändra mardrömsbilden av att vara man till att bli något positivt istället?

PRODUKTIONSUPPGIFTER:

England 1995

Manus: Billy & Gillies MacKinnon

Regi: Gillies MacKinnon

Foto: John De Borman

Musik: John Keane

I ROLLERNA:

Lex MacLean - Iain Robertson

Alan MacLean - Joseph McFadden

Bobby MacLean - J. S. Duffy

Charlie Sloan - Garry Sweeney

Malky Thompson - Kevin McKidd

Joanne MacGowan - Laura Fraser

TEKNISKA UPPGIFTER:

Speltid: 110 min

Format: Vidfilm 1.1:85

Ljudsystem: Dolby Stereo

Censur: 15 år

Svensk premiär: 26.4.96

DISTRIBUTION:

Warner Bros. Box 9503, 102 74 Stockholm

Tel. 08-658 10 50, fax 08-658 64 82

zoom